

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Yeni Anayasaya İlişkin Öneriler

Prof. Dr. Hakki KESKİN *Federal Almanya Parlamentosu Milletvekili*

Türkiye'de yeni anayasa hazırlığı başladı. Gerçek anlamda demokratik ve hukuk devletinin yasal temellerini oluşturacak bir anayasaya büyük gereksinim olduğu, konuyla ilgilenen herkesçe bilinmektedir. Yeni sivil anayasa, toplumun geniş kesimlerinin katılımıyla hazırlanmalı ve halkın bilinçli desteği sağlanarak yürürlüğe girmelidir. Anayasalar, uzun süre değişikliğe gerek bırakmayacak istem ve beklentilerle hazırlanır. Bu nedenle de bu anayasa zaman baskısı olmaksızın hazırlanmalı ve toplumun tüm kesimlerinde etraflıca tartışılmalıdır. Parlamento içinden ve dışından ve kuşkusuz sivil toplum kuruluşlarından yapılan öneriler ve eleştiriler samimi olarak ciddiye alınmalıdır.

Anayasanın Meclis'ten geçtikten sonra halkın onayına sunulmasının -bunun son derece büyük önemine karşın- çok belirleyici olmadığını bilinmektedir. Halk, anayasa gibi son

lirleyen ve devletin evrensel insan hak ve özgürlüklerine bağlılığını belirten 1. ve 20. maddeleri de hiçbir çoğunlukla değiştirilmez. Hatta anayasal düzeni ortadan kaldırmaya karşı halkın direnme hakkının olduğu 20/4. madde de vurgulanmaktadır.

Ayrıca Alman anayasasında evrensel insan hakları kategorisine giren ikinci maddeden on dokuzuncu maddeye kadar olan "**Temel haklar**" bölümündeki maddelerim, ancak üçte iki çoğunlukla ve bu maddelerin özünü ve temel felsefesine aykırı olmayacak biçimde değiştirilebileceği veya ekler yapılabileceği belirtilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni sivil anayasasında da evrensel haklar niteliği taşıyan, birey/lere ilişkin temel hak ve özgürlükleri ve devletin bu temel haklara ilişkin görevleri, benzer nitelikte bir güvenceye alınmalıdır. Bu hakların özünü ve ruhuna aykırı ek ve değişikliklerin yapılamayacağı özenle ve önemle belirtilmelidir. Bir somut örnekleme yapmak gerekirse, Federal Almanya Anayasası'nda güvence altına alınan temel hak ve özgürlük-

ler üst başlıklarıyla şunlardır: Yaşam hakkı; yasa önünde eşitlik, kadın ve erkek eşitliği; din, vicdan, inanç, düşünce, basın, sanat ve bilim özgürlüğü; evlilik ve ailede devlet koruması; okul sisteminde devlet denetimi; top-lanma özgürlüğü; örgütlenme özgürlüğü; mektup, posta ve telekomünikasyon gizliliği; dolaşım özgürlüğü; meslek edinme özgürlüğü; konut dokunulmazlığı; mülkiyet, miras hakkı ve toplum yararına kamulaştırma; toprak, arazi, doğal kaynaklar ve üretim araçlarının toplum yararına kamulaştırılması; vatandaşlıktan çıkarılmama hakkı; sığınma hakkı; dilekçe hakkı; askerlik görevi esnasında sınırlandırmalar; temel hak ve özgürlükleri kötüye kullananların temel haklarının kaybettirilmesi.

Hiç kuşkusuz yeni anayasa ön taslağını hazırlamakta olanlar, bazı demokratik ülke anayasalarını da titizlikle incelemektedirler. Özellikle temel hak ve özgürlükler bölümü bakımından Federal Almanya Anayasası'nun önemle incelenmesinde yarar gördüğümü belirtmek isterim.